

XXII. MEZINÁRODNÍ KOLOKVIUM O REGIONÁLNÍCH
VĚDÁCH. SBORNÍK PŘÍSPĚVKŮ

22ND INTERNATIONAL COLLOQUIUM ON REGIONAL
SCIENCES. CONFERENCE PROCEEDINGS

Place: Velké Bílovice (Czech Republic)
June 12-16, 2019

Publisher: Masarykova univerzita (Masaryk University Press), Brno

Edited by:

Viktorie KLÍMOVÁ

Vladimír ŽÍTEK

(Masarykova univerzita / Masaryk University, Czech Republic)

Vzor citace / Citation example:

AUTOR, A. Název článku. In Klímová, V., Žítek, V. (eds.) *XXII. mezinárodní kolokvium o regionálních vědách. Sborník příspěvků*. Brno: Masarykova univerzita, 2019. s. 1–5. ISBN 978-80-210-9268-6. DOI.

AUTHOR, A. Title of paper. In Klímová, V., Žítek, V. (eds.) *22nd International Colloquium on Regional Sciences. Conference Proceedings*. Brno: Masaryk University Press, 2019. pp. 1–5. ISBN 978-80-210-9268-6. DOI.

Publikace neprošla jazykovou úpravou. / Publication is not a subject of language check.

Za správnost obsahu a originalitu výzkumu zodpovídají autoři. / Authors are fully responsible for the content and originality of the articles.

© 2019 Masarykova univerzita
ISBN 978-80-210-9268-6 (online : pdf)

**TRANSFORMÁCIA ÚZEMNEJ IDENTITY „KREMNICKEHO
HAUERLANDU“****Transformation of territorial identity in the „Kremnický Hauerland“
region****MAGDALÉNA NEMČÍKOVÁ ¹****ALFRED KROGMANN ¹****DAŠA OREMUSOVÁ ¹****VIERA SCHOLZOVÁ ²**

¹Katedra geografie a regionálneho rozvoja | ¹Depart. of Geography and Regional Development
Fakulta Prírodných vied | Faculty of Natural Sciences
Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre | Constantine the Philosopher University in Nitra
✉ Trieda A. Hlinku 1, 949 74 Nitra, Slovak Republic
E-mail: mnemcikova@ukf.sk, akrogmann@ukf.sk, doremusova@ukf.sk

²Sekcia zberu a spracovania dát v priemysle a | ²Section of Industrial Data Collection and
terénnych zisťovaní v Banskej Bystrici | Processing and Field Surveys in Banská Bystrica
Štatistický úrad SR | Statistical Office of the Slovak Republic
✉ Trieda SNP 75, 974 89 Banská Bystrica, Slovak Republic
E-mail: scholzova.viera@gmail.com

Anotácia

Skúmanie vzťahov medzi jedincami, resp. spoločnosťou a konkrétnym územím je v centre záujmu nielen geografie. Koncept územnej identity je predmetom viacerých geografických výskumov, z dôvodu, že územná identita je považovaná za „mäkký“ faktor, resp. nástroj regionálneho rozvoja. Cieľom príspevku je identifikácia a následná analýza hlavných procesov a faktorov, ktoré formujú aktuálnu identitu regiónu „Kremnický Hauerland“. Príspevok sa venuje aj dôležitým historickým udalostiam, ktoré mali vplyv na vývoj územnej identity. Súčasťou je aj interpretácia výsledkov empirického výskumu, ktorým sme prostredníctvom terénneho pozorovania, dotazníka ako aj riadeného rozhovoru zisťovali stav a úroveň regionálneho povedomia u obyvateľov regiónu. V závere načrtujeme perspektívy vývoja územnej identity v regióne „Kremnický Hauerland“.

Kľúčové slová

územná identita, identita regiónu, regionálne povedomie, transformácia

Annotation

Investigation of relations between individuals or society and a particular territory are at the center of attention not only in geography. The concept of territorial identity is the subject of a number of geographic studies due to the fact that territorial identity is considered to be a “soft” factor or a tool of regional development. The aim of this paper is to identify and analyze the main processes and factors which form the current identity of the “Kremnický Hauerland” region. The paper also deals with important historical events that have influenced the development of territorial identity. It also includes an interpretation of the results of empirical research through which we surveyed the state and level of regional awareness among the inhabitants of the region using field survey, questionnaire and controlled interview. In the end, we will outline the prospects for the development of territorial identity in the “Kremnický Hauerland” region.

Key words

territorial identity, identity of region, regional awareness, transformation

JEL classification: R58, O13, O15, O18

1. Úvod

Neustále ekonomické, sociálne, či kultúrne zmeny v spoločnosti sa prejavujú nielen v čase ale aj v priestore. Jedným zo spôsobov ako identifikovať tieto zmeny, ich dynamiku, intenzitu, rozsah či vplyv na konkrétne územie je aj stanovenie jeho územnej identity. Prostredníctvom územnej identity vyjadrujeme mieru stotožnenia sa ľuďmi, resp. spoločnosti s priestorom. V príspevku sa zaoberáme formovaním územnej identity regiónu „Kremnický Hauerland“, jej premenami v čase a ako aj percepciou regiónu obyvateľmi.

2. Cieľ a metodika

Identifikácia a následná analýza hlavných procesov a faktorov, ktoré formujú aktuálnu identitu regiónu „Kremnický Hauerland“, je cieľom príspevku. Pozornosť je venovaná nielen dôležitým historickým udalostiam, ktoré mali vplyv na vývoj územnej identity regiónu ale aj regionálnemu povedomiu obyvateľov. Záverečná časť príspevku sa zaoberá perspektívami vývoja územnej identity v regióne „Kremnický Hauerland“.

V záujme dosiahnutia uvedeného cieľa je potrebné vytvoriť teoretický základ k pojmom územná identita, identita regiónu ako aj regionálne povedomie. Pri tvorbe teoretického základu príspevku boli uplatňované najmä metódy abstrakcie, analýzy, indukcie, dedukcie a komparácie. Pri realizácii empirického výskumu sme aplikovali z kvalitatívnych metód terénne pozorovanie, dotazník ako aj riadený rozhovor. Hlavnou prioritou výskumu bolo zistiť vzťah miestneho obyvateľstva k vymedzenému regiónu. Z 321 zúčastnených respondentov bola väčšina anketovaných (93,77 %) prostredníctvom dotazníka, zvyšok respondentov (6,23 %) odpovedalo v rámci riadeného štruktúrovaného rozhovoru na 16 otázok (Scholzová, 2018). Pri realizácii dotazníkového prieskumu boli respondenti rozdelení na základe produktívneho veku na dve skupiny, pričom pre každú bol vytvorený samostatný dotazník. Skupina respondentov do 14 rokov (predproduktívna skupina obyvateľstva) odpovedala na otázky, na základe ktorých sme mohli určiť perspektívy formovania územnej identity regiónu. Naopak odpovede respondentov produktívnej (15-64 r.) a poproduktívnej (65 r. a viac) vekovej skupiny nám boli nápomocné pri identifikácii reálneho stavu územnej identity v regióne „Kremnického Hauerlandu“. V obidvoch dotazníkoch sa vyskytovali položky uzavreté, otvorené ako aj polouzavreté. Pri vyhodnotení dotazníkov ako aj odpovedí z riadeného rozhovoru boli využité matematicko-štatistické metódy.

3. Územná identita v kontexte geografického výskumu

Témou územnej identity sa začali výskumníci zaoberať v 80. rokoch 20. stor., v rámci konceptu novej regionálnej geografie (Chromý, 2003). Paasi (2010) chápe územnú identitu ako súčasť sociálnej identity. Teoreticko-metodologickým východiskám územnej, resp. regionálnej identity sa v počiatkoch venoval najmä fínsky geograf Paasi, (1986, 2003, 2010). V práci z roku 1986 sa zaoberá konceptom regionálnej identity, pričom rozlišuje jej dve dimenzie: regionálnu identitu obyvateľstva (regionálne povedomie) a identitu regiónu. S jeho konceptom regionálnej identity sa stotožnili viacerí českí a slovenskí autori, napr. Chromý (2003), Chromý, Skála (2010), Chromý et. al (2014), Bucher, Kunáková (2010), Odehnal, Šerý (2012), Nikischer (2014), Nemčíková et. al (2018), Repaská et. al (2015). Teoretickým východiskám výskumu identity sa venuje aj Vencálek (1998), Raagmaa (2002), Hasprová (2004), Kasala (2008, 2014), Fialová, Vágner (2012), Melnychuk, Gnatiuk (2018) a i. V súlade s týmto konceptom parciálne analyzujeme v príspevku regionálnu identitu regiónu „Kremnického Hauerlandu“ ako aj regionálne povedomie jeho obyvateľov.

4. Vymedzenie územia

Záujmové územie, ktoré sme vyčlenili na základe komplexného historicko-geografického prístupu, tvorí mesto Kremnica a päť obcí (Kunešov, Kremnické Bane, Krahule, Lúčky a Kopernica). Administratívne patria do okresu Žiar nad Hronom (mapa 1). Región je zároveň súčasťou funkčného mestského regiónu Žiar nad Hronom. Vymedzené územie tvorí nodálny región, s jediným centrom subregionálneho významu - mestom Kremnica (Scholzová, 2018). V regióne „Kremnický Hauerland“ žije na ploche 111 km² 6 693 obyvateľov (ku 30.11.2018), pričom až 79,4 % obyvateľov v meste Kremnica. Historicky patrila do regiónu aj obec Turček (pôvodne dve obce: Horný Turček a Dolný Turček) (obr. 1), ale v rámci súčasných sociálno-priestorových väzieb (región Turiec, okres Turčianske Teplice a i.) sme ju do regiónu „Kremnický Hauerland“ nezaradili.

bola pomerne riedko osídlená domácim obyvateľstvom, prebiehalo od 12. stor. jej kolonizovanie na tzv. nemeckom práve (Horváthová, 2002, Kárpáty, 2002, Šolcová, 2008). Do regiónu sa prisťahovali okrem Nemcov Taliani, Česi a iné národnosti. Kremnica sa stala sídlom kráľovskej banskej a mincovej komory a to podnietilo aj vznik okolitých osád. Vzhľadom na intenzívnu banskú činnosť boli ich zakladateľmi najmä nemeckí baníci, drevorubači, uhliari či remeselníci. Práve nemeckí kolonisti priviedli mnohé inovačné prvky nielen do regiónu, ale aj na celé územie dnešného Slovenska. Kremnica sa stala na dlhé obdobie významným hospodárskym, kultúrnym ale aj vzdelávacím centrom. Až do 16. stor. malo nemecké obyvateľstvo dominanciu nad pôvodným, ale aj po tomto období tvorilo veľmi významnú časť. Napr. v roku 1880 si v meste Kremnica vykazovalo ešte 72 % obyvateľov za svoj materinský jazyk nemčinu, v roku 1900 - 45,2 % a v roku 1910 už len 33,2 % (Majo, 2012, Žudel, 1994). Odlišná bola situácia v ostatných piatich obciach Kremnického Hauerlandu, kde sa podiel obyvateľstva s nemeckým materinským jazykom pohyboval v roku 1900 od 90 % (Kremnické Bane) až po 99,6 % v obci Krahule. Obdobná bola situácia aj v roku 1910 - 88,7 % v Kremnických Baniach a najväčší podiel v obci Lúčky (98,9 %) (Majo, 2012). Rápidne sa počty nemeckej menšiny na Slovensku znížili po II. svetovej vojne. Aj v období po roku 1989, keď došlo ku oživeniu identity ako aj inštitucionalizácii života nemeckej menšiny, zaznamenávame jej pokles či už v sledovanom regióne, alebo na celom Slovensku (Šprocha, Majo, 2016). V roku 2011 sa ku nemeckej národnosti v regióne hlásilo len 172 obyvateľov (Bačík, 2019). V centre regiónu, v meste Kremnica, tvorili obyvatelia nemeckej národnosti len 0,8 %, ale obec Krahule mala v rámci Slovenska najvyšší podiel tejto menšiny, a to až 31,5 % (62 obyvateľov). Vyšší podiel sme zaznamenali aj v obci Kunešov (14 %). Práve tieto dve obce majú aj tabule s dvojjazyčným označením názvu obce: Krahule – Blaufuss, Kunešov – Kuneschhau..

Z historického vývoja vyplýva, že práve baníctvo a kultúra karpatských Nemcov mali v minulosti najvýraznejší vplyv na formovanie územnej identity regiónu. Dodnes sú v regióne „Kremnického Hauerlandu“ viditeľné vplyvy spomínaných dvoch faktorov. Časť hmotného kultúrneho dedičstva je spätá s baníckou tradíciou v regióne. Nachádza sa tu viacero banských technických pamiatok: šachty, štôlna (napr. štôlna Andrej prístupná verejnosti od r. 2008), klopačka. Návštevníci a aj domáci sa môžu s baníckou históriou oboznámiť aj na troch hlavných a troch vedľajších trasách náučných chodníkov „Po stopách baníckej činnosti“ (KIC Kremnica, 2015). Banícka minulosť je zrejماً aj z architektúry, vo viacerých sídlach existujú zrekonštruované pôvodné banícke domy (obr. 2 a 3). Banícka tradícia našla odraz aj v erboch troch obcí (Kremnické Bane, Kunešov a Lúčky).

Obr. 2: Banícky dom v Kremnici

Zdroj: Scholzová (2018)

Obr. 3: Banícky dom v obci Krahule

Zdroj: Scholzová (2018)

Nehmotné kultúrne dedičstvo tvoria v tejto oblasti najmä tradície, jazyk ale aj kuchyňa. O priblíženie a zachovanie histórie baníctva, baníckych tradícií v regióne sa od roku 2009 snaží Kremnický banský spolok. Najznámejšou akciou spolku je organizovanie každoročného podujatia „kremnický šachtág“, ktorým si obyvatelia regiónu pripomínajú banské nešťastie na Šturci v roku 1443. V minulosti bol región známy aj kremnickou čipkou, keďže čipkárstvo bolo doplnkovým zamestnaním pre ženy z regiónu už od 17. stor. V piatich sídlach regiónu (okrem Kopernice) pôsobila Štátna čipkárska škola s centrom v Kremnických Baniach. V súčasnosti sa táto tradícia uchováva prostredníctvom Klubu paličkovanej čipky v Kremnici. Región „Kremnického Hauerlandu“ bol v minulosti charakteristický veľkou rôznorodosťou. Každá obec mala svoje nemecké nárečie, ktorým však dodnes hovorí už len zopár starších obyvateľov. Po II. svetovej vojne, po odsune veľkej časti Nemcov z regiónu, používanie týchto nárečí výrazne pokleslo. Paradoxom je fakt, že skôr sa o nárečia, resp. jazyk predkov zaujímajú potomkovia vysídlených karpatských Nemcov, žijúci mimo územie Slovenska. Dôkazom je napr. aj kniha o Kopernici „Unser Dorf Deutsch-Litta“, vydaná v roku 1987 v Nemecku (Kafka, 2011). Mladí z regiónu, ktorí sa síce hlásia k nemeckej národnosti, nielenže už neovládajú starý dialekt, ale ani spisovnú podobu nemeckého jazyka. Zvyky, tradície sa po roku 1989 snažia oživiť starší obyvatelia, ktorí sa v miestnych skupinách Hauerlandu venujú najmä folklórnym tradíciám. Znáмым podujatím, ktoré organizuje Karpatskonemecký spolok na

Slovensku je Hauerlandfest, ktorého 28. ročník sa v roku 2019 uskutoční práve v obci Krahule (Karpatskonemecký spolok na Slovensku, 2019).

Na formovanie súčasnej identity regiónu Kremnického Hauerlandu malo vplyv ukončenie hlbinej ťažby zlata v roku 1970. Aj keď sa ťažba dočasne obnovila v rokoch 1986-1992, nepodarilo sa u domáceho obyvateľstva reštartovať spolupatričnosť s činnosťou, ktorá stála za vznikom regiónu (podrobnejšie v kapitole č. 6). Čiastočne sa táto spolupatričnosť uchováva a rozvíja aj vďaka dvom zamestnávateľom v regióne. Mincovňa Kremnica, š. p. patrí historicky od roku 1328 k najstarším fungujúcim spoločnostiam na svete a zamestnáva cca 200 ľudí. Druhým podnikom je Kremnická Banská spoločnosť s.r.o., ktorá sa zaoberá ťažbou a spracovaním bentonitu. Zamestnáva cca 115 ľudí. Z analýzy dynamiky obyvateľstva je zrejme, že región zaznamenáva od roku 1991 celkový úbytok obyvateľstva (r. 1991 7568 obyvateľov, r. 2018 – 6693) (Štatistický úrad SR, 2019). Pozitívnu bilanciu majú len obce Krahule a Kremnické Bane, pre ktoré je typický prirodzený aj migračný prírastok. Región patrí do okresu Žiar nad Hronom, ktorý je v rámci evidovanej miery nezamestnanosti (4,27 % - 02/2019) nielen pod priemerom kraja (7,21 %) ale aj Slovenska (5,26 %). Zlepšovanie situácie na trhu práce v predmetnom území dokumentujú aj štatistiky o počte uchádzačov o zamestnanie: v roku 2017 bolo evidovaných 236 uchádzačov (z toho 51,3 % tvorili ženy) a v roku 2018 už len 178 uchádzačov (z toho 53,4 % tvorili ženy) (Štatistický úrad SR, 2019). Predchádzajúce charakteristiky územia môžeme v zmysle Paasiho (1986) inštitucionalizácie regiónu stotožniť s procesmi nadobúdania priestorovej podoby a vytvárania symbolickej formy územia.

6. Regionálne povedomie

Z hľadiska identifikácie aktuálnej identity regiónu je veľmi dôležité oboznámiť sa so subjektívnou dimenziou identity, teda s úrovňou regionálneho povedomia obyvateľov. Základné informácie sme získali od 321 obyvateľov prostredníctvom dvoch typov dotazníkov a riadeného rozhovoru. V dotazníkovom šetrení boli zvlášť anketovaní obyvatelia vidieckych obcí (65 % respondentov) a zvlášť obyvatelia mesta Kremnica (35 % respondentov), keďže po zrealizovaní terénneho prieskumu sme predpokladali odlišnosti v intenzite regionálneho povedomia (Scholzová, 2018). Úroveň regionálneho povedomia mestského obyvateľstva v produktívnom a poproduktívnom veku sme zisťovali prostredníctvom riadeného štruktúrovaného rozhovoru a obyvateľov do 14 rokov sme anketovali.

Dotazníkového šetrenia sa vo vidieckych obciach regiónu zúčastnilo 209 respondentov (z nich 33,01 % v predproduktívnom veku, 43,54 % v produktívnom veku a 23,45 % v poproduktívnom veku). Z 75,51 % respondentov v poproduktívnom veku žije vo svojej obci viac ako 55 rokov. Takmer 33 % má nemeckú národnosť (v obci Krahule bolo až 78 % respondentov nemeckej národnosti) a viac ako 21 % opýtaných uviedlo, že nemčina je ich materinský jazyk. Takmer všetci opýtaní (95,92 %) označili svoj vzťah k obci ako silný. Z dôvodov, ktoré formujú ich vzťah k obci najviac rezonovali, že tam bývajú a majú rodinné korene (až 91,84 %). Veľký význam má aj prírodné prostredie a história. Naopak za bezvýznamné označili možnosti športovania a kultúrne podujatia. 75,51 % z respondentov často relaxuje v prírode a 46,94 % sa účastní na religióznych podujatiach v obci, resp. okolí. Väčšina z opýtaných (89,9 %) sa nezaujíma o fungovanie v obci a viac ako polovica sa ani nezúčastňuje podujatí organizovaných obcou. Respondenti vidieckych obcí veľmi silne vnímajú väzby s mestom Kremnica, veď 3 z nich – Krahule, Kremnické Bane a Lúčky, boli v istom období súčasťou Kremnice. Všetci respondenti poproduktívneho veku uviedli históriu a 42 % aj sociálne väzby ako najčastejšie spoločné znaky regiónu „Kremnický Hauerland“. Takmer 80 % respondentov vníma osídlenie oblasti karpatskými Nemcami ako najvýznamnejšiu udalosť pri formovaní obce, zvyšok uviedol baníctvo. K súčasným snahám o obnovenie ťažby zlata v regióne sa negatívne vyjadrilo viac ako 93 % respondentov. Vzhľadom na zisťovanie aktuálnej regionálnej identity boli významné aj odpovede týkajúce sa tradícií a ich zachovávaní staršími obyvateľmi. Viac ako 53 % respondentov zachováva aspoň čiastočne tradície karpatských Nemcov, čo sa prejavuje v používaní nemeckých názvov obcí, či slov pochádzajúcich z pôvodného nemeckého nárečia – švábčiny (napr. Abend = večer, Schlüss = koniec, Fröstück = raňajky, putzen = ridať, Arbeit = robota, Frei = voľno, alebo spatzieren = prechádzať sa a i.). Zaujímavé bolo zistenie, že až 42,31 % z respondentov sa nevie modliť Otčenáš po slovensky. Banické tradície zachováva už len 16,33 % zo starších obyvateľov (napr. slávnostná večera na Barboru, jedenie typického banického chleba – chlieb s masťou a cibuľou). V odpovediach respondentov v produktívnom veku sme našli paralely so starším obyvateľstvom, ale v niečom sa ich názory diametrálne líšili. Pri identifikovaní svojho vzťahu k obci označilo až 41,76 % svoj vzťah za ambivalentný (ak by boli nútení z rôznych dôvodov sa odsťahovať, nerobí im to problém), 40,66 % za silný a 17,58 % za veľmi slabý, resp. žiadny vzťah. Za najdôležitejšie dôvody formovania osobného vzťahu k obci považuje táto skupina obyvateľov najmä prácu a štúdium v obci, resp. v bezprostrednom okolí. Naopak históriu považuje takmer 65 % opýtaných v produktívnom veku za nepodstatnú. Aj v preferovaní činností vykonávaných v regióne sme zistili odlišnosti. Opýtaní v produktívnom veku najčastejšie v regióne nakupujú (92,31 %), 57,15 % chodí na turistiku a 54,94 % sa zúčastňuje organizovaných podujatí. Naproti tomu sa až 71,43 % respondentov nikdy nezúčastňuje religióznych podujatí a alarmujúce je zistenie, že až

96,70 % opýtaných v tejto skupine obyvateľstva sa nezúčastňuje na zasadnutiach samosprávy. Dôležitým z hľadiska skúmania aktuálnej úrovne regionálnej identity sa javí názor respondentov na funkčnosť regiónu „Kremnický Hauerland“. Až 50,55 % respondentov nevníma väzby v regióne, skôr sa prikláňa ku individuálnej - lokálnej identite každej obce. Viac ako 80 % opýtaných v produktívnom veku vníma ekonomické aktivity ako súčasný spoločný znak pre región, historické podmienky len 50 % a prírodné podmienky 20 %. Z hľadiska formovania vzniku regiónu väčšina (62,24 %) identifikovala baníctvo. Osídlenie karpatskými Nemcami si zvolilo len 20 % respondentov. Názorová pluralita sa objavila aj pri postojoch ku obnoveniu ťažby zlata. 29,67 % respondentov by jednoznačne privítalo obnovenie ťažby drahých kovov. Niektorí v tom vidia zlepšenie situácie na trhu práce v regióne. Naopak 26,33 % bolo jednoznačne proti obnoveniu ťažby z dôvodu potencionálneho zhoršenia environmentálnych problémov v regióne. V tejto skupine respondentov sme zaznamenali výrazne nižšiu úroveň zachovávaní tradícií. Zvyky karpatských Nemcov zachovávajú len 2 obyvatelia z obcí Krahule a Kunešov (napr. varenie tradičnej vianočnej kapustnice „Kraotrapp“, vyrezávanie drevených hračiek a betlehemov v Kunešove a i.). Obdobná je situácia aj pri zachovávaní baníckych tradícií, keď sa ku ich praktizovaniu prihlásili len 2 obyvatelia.

Regionálne povedomie mestského obyvateľstva v rámci produktívnej a poproduktívnej skupiny vykazuje v niektorých atribútoch odlišné znaky s vidieckym obyvateľstvom. V prípade mestského obyvateľstva boli všetci respondenti slovenskej národnosti, pričom 90 % z nich neovláda ani základy nemeckého jazyka. V prípade určenia intenzity vzťahu k mestu, vidíme paralelu s vidieckym obyvateľstvom. Respondenti v poproduktívnom veku zhodnotili všetci svoj vzťah k mestu Kremnica ako silný, naproti tomu tak urobilo len 50 % respondentov v produktívnom veku. Zvyšná časť označila svoj vzťah ako neutrálny. Ako dôvody uviedla nielen nedostatok vhodných pracovných príležitostí ale zaujímavé boli aj vyhlásenia o strate záujmu predstaviteľov samosprávy riešiť problémy občanov mesta. Aj napriek predchádzajúcim odpovediam, deklarovali všetci respondenti, že sú hrdými Kremničanmi. Lokálpatriotizmus sa prejavil aj vo vnímaní existencie regiónu „Kremnický Hauerland“. 70 % respondentov poproduktívneho veku a 80 % produktívneho veku síce tento región založený na banickej tradícii vníma, ale len v rámci histórie. V súčasnosti vnímajú okolité obce ako samostatné jednotky. Ak by mali aktuálne Kremnicu stotožniť s nejakým regiónom, tak by to bol okres Žiar nad Hronom, alebo Mikroregión Kremnica a okolie (okrem analyzovaných 6 obcí patrí k nemu ešte ďalších 10 obcí nachádzajúcich sa južne od „Kremnického Hauerlandu“ (Scholzová, 2018). Z historických udalostí malo podľa 70 % respondentov poproduktívneho veku a 30 % produktívneho veku najväčší vplyv na formovanie mesta udelenie kráľovských výsad. Za druhý najvýznamnejší faktor považujú respondenti baníctvo (60 % v produktívnom veku a 20 % v poproduktívnom veku). V názoroch obyvateľov mesta na znovuoobnovenie ťažby zlata a striebra v regióne pozorujeme paralelu s percepciou vidieckeho obyvateľstva. Zachovávanie tradícií má veľký vplyv na kontinuitu identity regiónu. V prípade anketovaného mestského obyvateľstva však tradície nezohrávajú veľkú rolu. 90 % z nich nielen že nezachováva tradície, ale ich ani nepozná. Respondenti v produktívnom veku sa skôr stotožňujú s „novodobými“ akciami ako napr. medzinárodný festival humoru a satiry - Kremnické gagy, hudobný festival Kremnický hradný organ, športové podujatia Big Air, či Biela stopa a i.

V odpovediach mladého obyvateľstva (161 respondentov) na jednotlivé otázky sme nepozorovali výrazné rozdiely medzi mestskou a vidieckou populáciou, preto je možné konštatovať, že typ sídla (mestské alebo vidiecke) nemal výraznejší vplyv na regionálne povedomie tejto skupiny obyvateľstva. Viac ako 94 % detí uviedlo, že o histórii obce, resp. regiónu sa z rodinného prostredia nedozvedelo nič. Aj v škole získali informácie o regióne len útržkovito na hodinách dejepisu, resp. geografie. Aj to bolo asi príčinou, že viac ako 96 % detí nemá znalosti o tom, že karpatskí Nemci boli zakladateľmi okolitých obcí. Najväčší rozdiel medzi mladými v meste a na vidieku sme zaznamenali pri odpovedi na otázku, ktorá činnosť ovplyvnila rozvoj ich regiónu. Na vidieku identifikovalo baníctvo len 33 % z respondentov, v meste Kremnica to bolo až 98 %. Tradície karpatských Nemcov nepoznal nikto z opýtaných a z baníckych tradícií uviedli varenie kyslej šošovice a fazule na Štedrú večeru, či pochod baníkov mestom počas Baníckych slávností. Takmer 31 % detí síce ovláda nemecký jazyk, ale naučili sa ho v škole. V rodinnom prostredí nikto z rodičov a ani starých rodičov nerozpráva po nemecky, resp. nemeckým nárečím. Mladá generácia má síce veľké nedostatky o histórii regiónu, ale pozitívne hodnotíme fakt, že až 85 % žiakov by privítalo zriadenie nového vyučovacieho predmetu „Regionálna výchova“ v škole. Tým by sa mohlo v budúcnosti predísť úplnej zmene regionálnej identity.

7. Perspektívy vývoja územnej identity

Z analýzy identity regiónu ako aj regionálneho povedomia obyvateľov „Kremnického Hauerlandu“ vyplýva, že na formovanie regionálnej identity začínajú vplyvať iné faktory ako v minulosti. Na regionálnu identitu malo viac ako 6. storočí vplyv nielen baníctvo, ale aj kultúra karpatských Nemcov, ktorí mali dominantnú prevahu nad domácim obyvateľstvom. Výrazná zmena formovania regionálnej identity nastáva začiatkom 20. stor. a potom po II. svetovej vojne, keď sa aj pod vplyvom politickej situácie výrazne mení národnostná štruktúra regiónu. V druhej

polovici 20. stor., po skončení hlbinej ťažby zlata sa výrazne začína pretvárať územná identita regiónu, pričom tento proces môžeme pozorovať ešte aj v súčasnosti. Tradície založené na baníctve a kultúre karpatských Nemcov si dnes zachováva už len minimum staršieho obyvateľstva. Naproti tomu sa stretávame s odmietavým postojom mladej generácie s niekým a niečim sa identifikovať. Mladí obyvatelia strácajú záujem byť súčasťou „regionálneho spoločenstva“, nepreberajú tradície od svojich rodičov a starých rodičov, čím tradovanie stráca svoju silu a celkový význam. Šifta s Chromým (2014) uvádzajú, že ak sa zmenia podmienky, v ktorých sa regionálna identita doposiaľ utvárala, mení sa aj jej charakter a intenzita. U niektorých procesov je premenlivosť podľa spomínaných autorov prirodzená (napr. generačná výmena, reflexia integračných a globalizačných tendencií a i.). Ak však dôjde ku strate historickej pamäti, dôjde ku redefinovaniu identity, alebo k jej oslabeniu, resp. ku jej celkovému zániku.

8. Záver

Momentálne môžeme ešte vďaka staršej generácii pozorovať kontinuitu v regionálnej identite „Kremnického Hauerlandu“. Avšak indície vyplývajúce z analýzy regionálneho povedomia obyvateľov ako aj identity regiónu nasvedčujú, že sa počas 20. rokov môže regionálna identita úplne zmeniť, alebo dokonca sa vytratiť. Je predpoklad, že buď vzniknú samostatné lokálne identity alebo sa zmení jej priestorová diferenciacia, ale v tom prípade to už nebude región „Kremnický Hauerland“.

Literatúra

- [1] BAČÍK, V., (2019). *Obce Slovenskej republiky*. [online]. [cit. 2019-02-26]. Dostupné z: <http://www.sodbtn.sk/obce/index.php>.
- [2] BUCHER, S., KUNÁKOVÁ, L., (2010). Identity as a context of geographical research, theoretical and methodological framework. *Geographic Review*, vol. 6, no. 1, pp. 6-23. ISSN 1336-7072.
- [3] ĎURKOVSKÁ, M., (2007). História nemeckého osídlenia n území Slovenska do začiatku 19. storočia. *Človek a spoločnosť*, vol. 10, no. 2, pp. 1-11. ISSN 1335-3608.
- [4] FIALOVÁ, D., VÁGNER, J., (2012). Regionální identita obyvatel a rekreatů v periferních oblastech Česka. *Nové sociální prostorové nerovnosti, lokální rozvoj a kvalita života*. Plzeň: Aleš Čeněk, 204 p. ISBN 978-80-7380-378-0.
- [5] HASPROVÁ, M., (2004). Územná identita – rozvojový fenomén. *Zborník z V. vedeckej konferencie doktorandov a mladých vedeckých pracovníkov*. Nitra: FPV UKF, Edícia Prírodovedec, 126, pp. 246-249. ISBN 80-8050-670-1.
- [6] CHROMÝ, P., (2003). Formování regionální identity: nezbytná součást geografických výzkumů. *Geografie na cestách poznání*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Praha, pp. 163–178. ISBN 80-86561-10-0.
- [7] CHROMÝ, P., SEMIAN, M., KUČERA, Z., (2014). Regionální vědomí a regionální identita v Česku: Případová studie Českého Ráje. *Geografie*, vol. 119, no. 3, pp. 259-277. ISSN 1212-0014.
- [8] CHROMÝ, P., SKÁLA, J., (2010). Cultural-geographical aspects in the development of borderland peripheries: an analysis of selected elements of territorial identity among residents of the Sušicko region. *Geografie*, vol. 115, no. 2, pp. 223-246. ISSN 1212-0014.
- [9] HANIKA, J., (1952). *Siedlungsgeschichte und Lautgeographie des deutschen Haulandes in der Mittelslowakei*. 1. vyd. Mníchov, 45 p.
- [10] HORVÁTHOVÁ, M., (2002). *Nemci na Slovensku. Etnokultúrne tradície z aspektu osídlenia, remesiel a odievania*. Dunajská Streda: Lilium Aurum. ISBN 80-8062-152-7.
- [11] HUBA, M., (2014). *SOLKA*. [online]. [cit. 2019-02-26]. Dostupné z: <http://www.solka.sk/cms/hauerland-ajeho-narecia/>.
- [12] KAFKA, R., (2011). *Kremnica a Hauerlandské okolie*. [online]. [cit. 2019-02-25]. Dostupné z: <http://kremaho.blogspot.com/2011/03/obyvatelia-ich-narecia-v-hauerlade.html>.
- [13] KARPATSKONEMECKÝ SPOLOK NA SLOVENSKU, (2019). *Termine 2019*. [online]. [cit. 2019-03-10]. Dostupné z: <http://www.kdv.sk/>.
- [14] KÁRPÁTY, P., (2002). Karpatskí Nemci a nemecká otázka na Slovensku. *Folia geographica*, vol. XXXVIII., no. 6, pp. 41-53. ISBN 80-8068-128-7.
- [15] KASALA, K., (2008). Teoreticko-metodologické východiská výskumu identity lokality. *Acta Geographica Universitatis Comenianae*. no. 50, pp. 155-168. ISSN 1338-6034.
- [16] KASALA, K., (2014). Meniaca sa identita slovenských sídel. *Regionálne dimenzie Slovenska*. pp. 367-390. ISBN 978-80-223-3725-0.
- [17] KIC Kremnica, (2015). *Kultúrne a informačné centrum mesta Kremnica*. [online]. [cit. 2019-02-25]. Dostupné z: <https://www.visitkremnica.com/>.
- [18] MAJO, J., (2012). *Historicko-demografický lexikón obcí Slovenska 1880-1910*. Bratislava: Štatistický úrad SR. ISBN 978-80-8121-222-2.

- [19] MELNYCHUK, A., GNATIUK, O., (2018). Regional identity and the renewal of spatial administrative structures: The case of Podolia, Ukraine. *Moravian Geographical Reports*, vol. 26, no. 1, pp. 42-54. ISSN 2199-6202. DOI 10.2478/mgr-2018-0004.
- [20] NEMČÍKOVÁ, M., KIŠOVÁ, V., KROGMANN, A., VESELOVSKÝ, J., (2018). Creation of Territorial Identity in the Chorvátsky Grob Municipality. *Geografické informácie*, vol. 22, no. 1, pp. 360-369. ISSN 1337-9453.
- [21] NIKISCHER, R., (2014). Regionálne povedomie a identita regiónov na Slovensku. *Geografické informácie*, vol. 18, no. 1, pp. 151-161. ISSN 1337-9453.
- [22] ODEHNAL, J., ŠERÝ, M., (2012). Regional Identity and its reflection in Czech Human Geography. *Dela*, vol. 38, pp. 25-37. ISSN 0354-0596.
- [23] PAASI, A., (1986). The institutionalization of regions: a theoretical framework for understanding the emergence of regions and the constitution of regional identity. *Fennia*, vol. 164, no. 1, pp. 105-146. ISSN 0015-0010.
- [24] PAASI, A., (2000). Territorial identities as social constructs. *Hagar – International Social Science Review*, vol. 1, no. 2, pp. 91-113. ISSN 0334-133X.
- [25] PAASI, A., (2003). Region and place: regional identity in question. *Progress in Human Geography*, vol. 27, no. 4, pp. 475-485. ISSN 1477-0288.
- [26] RAAGMAA, G., (2002). Regional Identity in Regional development and Planning. *European Planning Studies*, vol. 10, no. 1, pp. 55-76. ISSN 1469-5944.
- [27] REPASKÁ, G., VILINOVÁ, K., DUBCOVÁ, A., KRAMÁREKOVÁ, H., (2015). Residential identity as a phenomenon in the context of suburbanization (case study of suburbs of the city of Nitra). *Geografický časopis*, vol. 67, no. 2, pp. 107-126. ISSN 0016-7193.
- [28] SCHOLZOVÁ, V., (2018). *Regionálna identita severnej časti Mikroregiónu Kremnica a okolie*. [Diplomová práca]. Nitra: UKF v Nitre.
- [29] ŠIFTA, M., CHROMÝ, P., (2014). Symboly a identita regionu: analýza vnímaní prírodných symbolů oblastí s intenzívně přeměněnou krajinou v Česku. *Geografický časopis*, vol. 66, no. 4, pp. 401-415. ISSN 2453-8787.
- [30] ŠOLCOVÁ, L. (2008). Vznik a vývoj disperzného osídlenia v Novobanskej štálovej oblasti. *Geographia Cassoviensis*, vol. 2, no. 1, pp. 171-175. ISSN 2454-0005.
- [31] ŠPROCHA, B., MAJO, J., (2016). *Storočie populačného vývoja Slovenska II.: populačné štruktúry*. Bratislava: UK v Bratislave, Infostat, Centrum spoločenských a psychologických vied SAV. ISBN 978-8089398-31-7.
- [32] ŠTATISTICKÝ ÚRAD SR, (2019). *DATABÁZA DATAcube*. [online]. [cit. 2019-02-10]. Dostupné z: <http://datacube.statistics.sk/>.
- [33] VENCÁLEK, J., (1998). *Protisměry územní identity*. Český Těšín: Vydavatelství OLZA, spol. s r. o. ISBN 80-86082-10-5.
- [34] ŽUDEL, J., (1994). Národnostná štruktúra obyvateľstva Slovenska roku 1910. *Geografický časopis*, vol. 46, no. 4, pp. 409-422. ISSN 2453-8787.

Príspevok vznikol v rámci riešenia projektu VEGA č. 1/0934/17 "Transformácia využívania kultúrnej krajiny Slovenska za ostatných 250 rokov a predikcia jej ďalšieho vývoja" a projektu APVV-18-0185 "Transformácia využívania kultúrnej krajiny Slovenska a predikcia jej ďalšieho vývoja".